

Зборник радова Учитељског факултета, 11, 2017, стр. 145-161
725.8(091)
725.8(497.11)(091)
796/799(091)
COBISS.SR-ID 247625228

Невенка Зрнзевић²⁰

Универзитет у Приштини – Косовској Митровици

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу

Јована Зрнзевић²¹

Универзитет у Београду

Факултет спорта и физичког васпитања у Београду

Вуко Лакушић²²

Универзитет у Приштини – Косовској Митровици

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавићу

УЛОГА СПОРТСКИХ ОБЈЕКАТА У РАЗВОЈУ ГРАДСКЕ АРХИТЕКТУРЕ

Сажетак: *С обзиром да је физичко васпитање код Грка имало важну улогу, такмичења су била веома омиљена у народу, те су постала саставни део свих свечаности. Још у том периоду је посебна пажња поклањана архитектонским аспектима простора, као имогућностима које добра и промишљена архитектонска решења могу донети објекту и читавој активности. У феудалном друштву, после пропасти античке цивилизације физичко вежбање губи своју духовну димензију и примењује се само у циљу војничке припреме. Обнављањем олимпијских игара 1896 године, јавила се потреба за изградњом спортских објеката како би се створили бољи услови за такмичаре и остварили што бољи резултати. Од тог периода кренуло се у свету, а касније и у Србији са изградњом спортских објеката невероватних архитектонских решења која су током времена померала границе и могућности архитектуре и инжињерства. Спортски објекти који су изграђени у последње време имају велики значај и улогу са културног, друштвеног и социолошког аспекта и доприносе великом урбаном уређењу градова. Повећање смештајних капацитета после одржавања спортских такмичења повећава интересовање и пружа могућности градовима да буду организатори великих, не само спортских, већ и културних и пословних манифестација. Спортски објекти су допринели даљем развоју физичке културе, али и архитектуре. Култура земље домаћина се најбоље представља кроз церемонију отварања неког спортског догађаја. Ово је идеална прилика приближити националну културу целом свету, као и гостопримство и пријатељство народа земље у којој се одржава манифестација. Имајући то у виду справом можемо рећи да спортски објекти представљају важан део културне баштине једног народа.*

Кључне речи: *физичка култура, спортска манифестација, спортски објекти, архитектура града.*

²⁰ nevenkazrnzevic@gmail.com

²¹ jovana.zvrky@gmail.com

²² vukolakusic@gmail.com

УВОД

Култура представља „скуп свих људских тековина, како материјалних (материјална култура), тако и духовних (духовна култура), без којих се не би могло замислити постојање људског друштва ни у најједноставнијим облицима своје организације“ (Вујовић, 1974).

Имајући то у виду справом можемо рећи да спортски објекти представљају важан део културне баштине једног народа. Културно наслеђе или баштина, може се дефинисати као „скуп ресурса наслеђених из прошлости које људи идентификују, независно од власништва над њим, као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиције. Оно обухвата све видове животне средине настале током векова интеракцијом човека и простора током времена“ (www.kultura.gov.rs).

Култура земље домаћина се најбоље представља кроз церемонију отварања неког спортског догађаја. Становништво града домаћина који организује спортску манифестацију може да се образује путем културне презентације историјата свог града или своје земље. Ово је идеална прилика приближити националну културу целом свету, као и гостопримство и пријатељство народа земље у којој се одржава манифестација. Организовање спортских такмичења захтева изградњу нових или адаптацију постојећих спортских објеката. Осим тога неопходно је за велики број посетилаца неке спортске манифестације обезбедити ефикасан превоз до спортских објеката што опет изискује добре путеве, смештај, посету културним догађајима у граду. Зато су велики спортски догађаји допринели великом урбаном уређењу градова. Велики спортски догађаји привлаче и велике инвестиције за велике инфраструктурне објекте који могу да допринесу у наредном периоду бољем животном стандарду грађана и пружити шансу градовима за још веће улагање у туризам. Повећање смештајних капацитета после одржавања такмичења повећава интересовање и пружа могућности градовима да буду организатори великих не само спортских, већ и културних и пословних манифестација.

Спорт је данас популарнији него икада раније, број такмичења и спортских дисциплина се повећава, граде се спортски објекти, а све то несумњиво доприноси економском, културном и спортском просперитету градова. Све већи број градова у свету, и у Србији,

жели да буде домаћин неког великог спортског догађаја, јер велики спортски догађаји доносе велику краткорочну и дугорочну корист граду и земљи домаћину. Велики спортски догађаји имају одраза на многе друге области, а пре свега на развој туризма. Присуство спортским догађајима пружа разне могућности да спортисти и туристи у граду домаћину посете и многе друге културне манифестације и културну баштину града домаћина.

Спортски објекти у најширем смислу представљају отворене или затворене просторе на којима се могу изводити различите спортске активности, планирају се и граде како би на најбољи начин одговорили потребама корисника. Осим функционалних захтева води се рачуна и о естетском изгледу грађевине, а нови модерни спортови захтевају и нову концепцију и облике грађевина, што се све одражава и на архитектуру спортских објеката.

Приликом пројектовања и изградње спортских објеката треба водити рачуна о урбанистичким, грађевинским, техничким и другим стандардима, али и економској рационалности пројекта. Одржавање и коришћење објекта подразумева поливалентност и вишенаменску функцију. Састав спортских објеката је саставни део просторног плана подручја на које се односи (Bartoluci, 2003:95–97).

Изградњом спортских објеката град може да улепша своју средину са сталним поставкама објеката који су значајни за културу. На тај начин могу да привуку и људе који нису заинтересовани искључиво за спортске догађаје.

Изградња великих спортских објеката и одржавање великих спортских манифестација осим економског ефекта пружа и друге могућности, а то је: повећано учешће друштва, изградња националног и локалног поноса и ширење културних перспектива (Fayos-Sola, 1998).

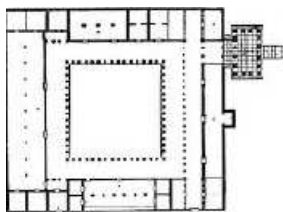
РАЗВОЈ СПОРТСКИХ ОБЈЕКТА КРОЗ ВЕКОВЕ

Физичко васпитање је постигло свој врхунац у доба процвата Атине када је држава више помагала васпитање, што је потврдио и Платон у свом делу „Држава“ где наводи да сваки појединац који се бави науком, музиком, да би био „племенит“ мора да негује своје тело тј. да упражњава гимнастику (Opšta Larousse enciklopedija, 2004, 1 том, стр 581).

Лепо и здраво тело посебно је било идеал старих Грка, многи уметници приказали су у вазном сликарству и у виду скулптура такмичаре у пуној снази. Узоре за приказивање уметници су

проналазили у гимназијама и палестрама, на олимпијским и другим играма. Гимназије су у прво време биле ограђени вртови, а касније су у тим вртovima грађени терени и зграде (сл. 1 и 2).

У петом веку пре н.е. гимназије представљају праве спортске градове са отвореним просторима за вежбање, палестрама (четвороугао и простор за вежбање окружен зградама) и дрворедима. У близини вежбалишта грађена су купатила, свлационице, просторије за мазање уљем, масирање, сале за ручавање, собе за наставнике. У почетку су биле намењене само за физичко вежбање, а затим су постале и средиште интелектуалног живота (Opšta Larousse enciklopedija, 2004,1 tom, str 582).

Сл. 1. План гимназије

Сл.2. Палестре у Атини

С обзиром да је физичко васпитање код Грка имало важну улогу, такмичења су била веома омиљена у народу, те су постала саставни део свих свечаности. Из верских свечаности развиле су се олимпијске и друге игре које су представљале најзначајније манифестације античког света. Најпознатије међу њима су свакако олимпијске игре које су одржаване на светом месту Олимпији, на западној обали Пелопонеза, у државици Елиди, а биле су посвећене богу Зевсу. Почетак одржавања олимпијских игара датира од 776 године п.н.е и одржаване су сваке четири године, у време одржавања владао је „свети мир“ међу државама чији су такмичари били присутни на олимпијади.

Пред почетак наше ере настаје криза робовласничког друштва, долази до раслојавања, што је неминовно довело и до промена у суштини физичког васпитања, у форми игара и такмичења. Олимпијске игре полако губе значај, а падом грчких држава престаје и њихово одржавање после 394 године.

Још у то време посебна пажња је поклањана архитектонским аспектима простора као имогућностима које добра и промишљена архитектонска решења могу донети објекту и читавој активности.

Спортисти су на путу од вежбалишта до борилишта на стадионупролазили кроз мрачан и дугачак тунел (сл.3. и 4.), при чему би само могли видети светлост на крају тунела и чути наивјање публике. Повећала би се драматичност тренутака пред самуборбу када такмичари излазе из тунела и публика има прилику да их види по први пут, што је по правилу доносило одушевљење у гледалишту (Витрувије „Десет књига о архитектури“, Преузето Илић, 1994).

Сл.3. Улаз у стадион

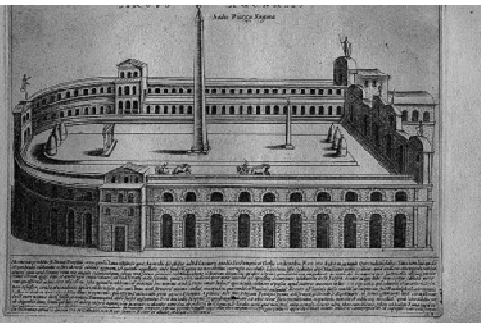
Сл.4. Стадион за Олимпијске игре

За разлику од Атине, Рим је по уређењу представљао типичну „војну демократију“, у којој се упоредо са учвршћивањем патријархата све више уздиже личност мушкарца. Ратови који су се константно водили и нова освајања донела су ново богатство, које је улагано у велелепне грађевине. У то време подигнута су многа монументална здања која су одсликавала моћ римске империје, а која и данас сведоче о врховима ове културе и њеним стремљењима.

Најимпозантније дело инжињеријске вештине и смелости тога периода представљао је Колосеум који је могао да прими 80.000 гледалаца, који су уживали у гладијаторским борбама. Римски грађани више су волели да гледају такмичења и игре него да учествују у њима. Тако су традиционалне спортске игре у Риму замењене гладијаторским борбама. Телесно вежбање Римљана полако изумире и грађани Рима постају публика.

Сл.5. Колосеум

Сл. 6. Доминицијанов стадион

Сл. 7. Ходник испод Трга Навона

Највећу популарност у Риму уживале су трке бојних кола са два или четири коња, у којима се не такмиче у брзини, већ у техници јахања. Власт је у великој мери успевала тиме да окупира народ и скрене пажњу од социјалних и економских проблема. У ту сврху подигнут је „Циркус Максимус“ (ограђени простор са клупама) на коме су се осим трке двоколица одвијале и борбе гладијатора у старом Риму, који је могао да прими око 180.000 гледалаца.

У Риму испод чувеног трга Навона, налазио се Доминицијанов стадион који изгледа као до сада невиђено елегантан антички пројекат архитектуре за спортска и музичка такмичења (сл. 6. и7). Предпоставља се да је стадион дужине 275m, а ширине 106m могао да прими око 30.000 гледалаца. Пиластри уместо зидова омогућавали су да у стадион продре довољно дневне светлости. Домицијанов стадион је први зидани спортски објекат подигнут у Риму 86. године п.н.ере. На стадиону су се одржавале трке двоколица, гимнастичка такмичења, рвање, а служио је и као циркус. Стадион је био у функцији до V века.

Имућнији Римљани често су боравили у термама (топла купатила), која су имала посебна одељења за масажу, пливање, игру лоптом, а из тог времена остала је изрека: „ко није способан да плива и не зна да чита није културан“.

У феудалном друштву, после пропасти античке цивилизације хришћанска црква и свештеници успевају да остваре највећи утицај на друштвени живот. Црква је сматрала грехом неговање и усавршавање тела, а њен задатак је био васпитање и припремање свештеника како би држали масу у покорности. Физичко вежбање губи своју духовну димензију и примењује се само у циљу војничке припреме. Племић је служио богу и цару, а није било разумевања за припремање војника кроз физичко вежбање. Једина јавна такмичења из тог периода били су витешки турнири у којима су се такмичили у руковању оружјем појединачно или групно и одржавала су се на дворовима.

Са развојем капитализма јачао је и значај физичке културе у оспособљавању човека за војне потребе и продуктиван рад. Човек поново почиње да бива центар занимања мислилаца, уметника и педагога.

Појавом ренесансе и враћањем античким вредностима међу којима и опчињеност лепотом човечјег тела, долази до извесног помака у бављењу спортом. Поново се примењују: трчање, скакање, бацање, гађање, пењање, ношење и пливање. Телесни и духовни развитак сматрани су подједнако важним, а рекреација се подразумевала као делом опште културе. Поново се јавља потреба за грађењем спортских објеката, тако да се први спортски објекти појављују крајем XVIII века. С обзиром да је у овом периоду владала класна подељеност, спостски објекти су представљали луксуз и могли су да их користе искључиво богати грађани. Нису били доступни широким народним масама.

У склопу промена у подручју васпитања, спортско васпитање заузима посебно место, а циљ је повезивање интелектуалног и спортског васпитања кроз трчање, скакање, бацање, хватање, веслање, клизање, игре са лоптом. Све је то створило основу и допринело појави националних гимнастичких система у Шведској, Немачкој, Енглеској, Француској и Чешкој.

Настанак савременог (модерног) спорта повезује се са појавом спортских дисциплина, од којих је већина настала у Енглеској у другој половини XIX века доношењем одређених правила, формирањем клубова и савеза и организовањем система такмичења, услед чега долази до јављања потребе за стварањем

међународних спортских организација и савеза, чиме спорт добија интернационално обележје (Илић, 1994).

Крајем XIX века, после паузе од скоро 1500 година, на предлог француског педагога и историчара Пјера де Кубертена (Pierre de Coubertin) 1986. године обновљене су модернеолимпијске игре чиме се јавила потреба за изградњом нових спортских објеката како би се створили што бољи услови за такмичаре. Више није било довољно руководити се тиме „важно је само учествовати“ већ и победити противника са што бољим резултатом. Од тог периода кренуло се у свету и у Србији саизградњом велелепних спортских објеката невероватних архитектонских решења која су током времена померала границе могућности архитектуре и инжињерства.

Колико је спорт данас глобално раширен говори податак да МОК (Међународни Олимпијски Комитет), као и FIFA (Међународна федерација фудбалских асоцијација) у свом саставу имају преко 200 Националних комитета, више него што чланицау свом саставу имају Уједињене Нације. То потврђује да су спортска удружења масовнија од било којих других удружења на свету. Глобализација спорта намеће потребу за стандарризацијом спортских објеката (Брзаковић, 2012).

ПРВИ СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ У СРБИЈИ

Почетак изградње спортских објеката у Београду везујемо за 1857 годину, када Стева Тодоровић, познати сликар и академик у Београду оснива „Сликарску школу“, у којој се осим сликарства неговало певање, свирање, мачевање, телесно вежбање и одржавале се позоришне представе. Исте године основано је „Прво српско друштво за гимнастику и борење“. То је први пут да се архитектура користи за спортску намену.

У Србији у периоду између два светска рата није се поклањала велика пажња физичком васпитању. Као школски предмет фигурирала је гимнастика и то као вештина, са обележјима старе буржоаске школе. Настава се изводила по соколском систему без одговарајућих услова (игралишта, вежбалишта, сала, одговарајућег стручног кадра).

Крајем XIX и почетком XX века, оснивањем све већег броја соколских друштава јавља се и потреба за оснивањем домова који су били искључиво намењени раду сокола. Почиње интензивније да се развија спортска архитектура која иде у корак са развојем

масовнијих спортских такмичења. Соколски објекти пројектовани су тако да се подударају са идеологијом националног стила у српској архитектури. Соколски домови спадају међу најрепрезентативнија архитектонска остварења у периоду између два рата и саставни део културно-просветне политике и развоја спорта у међуратном Београду.

Београд као главни град Краљевине Југославије добио је свој први соколски дом тек почетком четврте деценије XX века. Архитекта Момир Коруновић, који је уједно био ипредседник Грађевинско-уметничког одсека *Савеза Сокола Краљевине Југославије* (ССКЈ), направио је неколико варијанти изградње дома. Многобројни проблеми који су искрсавали допринели су да је соколски дом изграђен тек 1935. године. Првобитно, објекат је био замишљен као величанствен храм соколства и требало је да буде најлепши украс Врачара и Београда. Дом је коначно завршен 15 децембра 1935. године.

Зграда соколског дома „Матица“ проглашена је спомеником културе и представља објекат који има значајну архитектонску и културно-историјску вредност и сматра се најзначајнијим остварењем јавне намене тога периода (сл. 9 и 10).

Колика се пажња у том периоду поклањала физичкој култури сведочи и пример изградње дрвеног стадиона за Свесоколски слет који је требало да се одржи у Београду 1930. године (сл.8). Момир Коруновић изградио је пројекат и за привремени Соколски стадион. Димензије стадиона за то доба биле су фасцинантне. У конструкцију стадиона уграђено је 5.100m^3 дрвене грађе што је у том тренутку овај стадион чинило највећом дрвеном конструкцијом у централној Европи. Целокупна конструкција трибина дрвеног стадиона лежала је на бетонским стопама. Пробно оптерећење извршила су три пука војске, а могао је да прими 45.000 посетилаца и 3500 вежбача. Месец дана након завршетка Свесоколског слета стадион је размотиран, а грађа је искоришћена за друге намене.

Спортске објекте су градиле архитекте које су водиле рачуна о томе да они могу да допринесу даљем развоју физичке културе али и архитектуре града. Развој грађанске свести о значају физичког вежбања допринело је развоју архитектуре спортских објеката у Београду и осталим већим градовима Србије.

Значајни спортски објекти који и данас функционишу у Београду, изграђени су непосредно после Другог светског рата (стадион Партизана и Црвене Звезде). Стадион Партизана почео је

да се гради одмах после Другог светског рата, а на том месту у међуратном периоду било је игралиште БСК (Београдског Спортског Клуба). Маракана, чувени стадион Црвене Звезде почео је са радом још 1963. године. На том месту још 1927 године, постојало је спортско игралиште. Данас Београд има око 27 мањих и већих фудбалских стадиона и 161 фудбалски терен.

Сл. 8. Дрвени стадион из 1930. год.

Сл. 9.и10. Соколски дом „МАТИЦА“

Значајно је напоменути да су временом спортски објекти добијали и уметнички карактер. У Београду архитектура спортских објеката добија све више на значају захваљујући организацији великих спортских догађаја.

Београд располаже малим бројем спортско-рекреативних центара за поливалентну намену и пружање разноврсних услуга у физичкој култури за све узрасне категорије. Уређивање рекреативних простора, начини и интензитет коришћења показатељ је специфичности града и његових карактеристика.

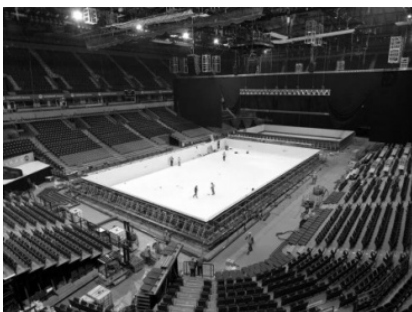
На састанку у Минхену 1989 године FIBA (Светска кошаркашка организација) прихватила је кандидатуру Београда да организује Светско првенство у кошарци 1994, под условом да се изгради хала по стандардима. То је био разлог да се приступи изградњи Арене која је нажалост због санкција, бомбардовања и недовољно материјалних средстава коначно завршена 2004.године, после више од 20 година. Велика спортска Арена у Београду спада међу највеће у Европи, највећа је на Балкану, чији изглед и могућности премашују све што је до сада урађено у Београду (сл.11). Данас представља понос Београда и целе Србије. У њој се одржавају све значајне спортске и културне манифестације. Квалитет и искоришћеност Арене је на завидном нивоу, тако да су испуњени основни услови и оправдана њена изградња.

Спорт генерално има највећу промотивну снагу у маркетиншком смислу и често је спортски успех прилика да се промовишу градови, региони и државе на најбољи начин. Промотивна улога спорта готово је немерљива. На далеким континентима Србију препознају преко успеха наших спортиста, пре него на неки други начин (Јевтић, 2013).

СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ У СВЕТУ И ЊИХОВ ЗНАЧАЈ

Спортски објекти данас представљају врло важне елементе градске архитектуре, како због своје рекреативно-забавне улоге која утиче на целокупно здравствено стање становништва, тако и због све израженије могућности за велику финансијску добит. Током претходних пола века спортски објекти су претрпели значајне трансформације и врло често представљали оригинална решења, која су померала границе могућности и на многим другим пољима архитектуре (Брзаковић, 2012).

За организовање великих спортских манифестација потребна је одговарајућа инфраструктура јер се оне не могу организовати без функционалних и добро опремљених спортских објеката. Изградња спортских објеката може имати велику улогу у урбаном обнављању градова реконструкцијом или изградњом објеката на углавном до тада неприступачном или неискоришћеном земљишту.

Сл.11. Арена у Београду

Сл.12. O₂ арена у Лондону

Велики спортски догађаји и инфраструктура која остаје после њих пружа могућност локалном становништву за напредак у културним правима и социјалној интеграцији, другим речима обогаћује његове културне активности. Убрзава градњу спортских објеката и у другим градовима, повећава учешће у спорту што свакако има значаја на друштвени и физички утицај, на социјалну интеракцију приступ спортским објектима, промовише се здрав начин живота, укључујући повећану физичку активност и здрав начин исхране.

Изградњом спортских објеката град може да улепша своју средину са сталним поставкама објеката који су значајни за културу. На тај начин могу да привуку људе који нису заинтересовани искључиво за спортске догађаје.

Сл.13. Билбао, Шпанија

Сл. 14. Лондон, Уједињено Краљевство

Спортске дворане и стадиони заузимају у урбаној средини у којој настају прилично места и зато је значајно да квалитет те грађевине и њена атрактивност буду на подједнаком нивоу (сл.12, 13, 14). Инвеститори се из тог разлога врло често одлучују на прихватање радикалнијих архитектонских решења која могу постати главно обележје града у којем се налази. Оно што је

најважније спортски објекти треба да буду упечатљиви и примамљиви за посетиоце, јер поред музеја, спортски објекти су најпосећенији објекти у граду, независно од њихове примарне намене, привлаче својом атрактивношћу, што представља и битан туристички фактор. Наравно највећу улогу у изградњи таквих спортских објеката имају олимпијске игре које се сматрају најпрестижнијом спортском манифестацијом на свету. Тако не можемо а да не поменемо олимпијске комплексе у Токију, Риму, Минхену, који су изграђени после Другог светског рата и у то време представљали врло захтевне грађевине.

Спортски догађаји у појединим градовима и земљама допринели су да се неопходни пројекти заврше за много краће време него што би иначе њихова реализација трајала. Пример за то је метро у Минхену чија је изградња требало да траје 15 година, а завршена је за пет година, до олимпијаде у Минхену 1972. године, и дан данас служи као део транспортног система града. Свако спортско такмичење од изузетног значаја изнедри по неки велелепни спортски објекат.

Велика медијска пажња и заинтересованост великог броја људи за одређени спортски догађај треба искористити за добру промоцију и маркетинг. Посетиоци спортских догађаја носе са собом позитивна или негативна искуства која преносе људима у окружењу и тако врше позитивну или негативну рекламу на промоцију туристичке дестинације. После одржавања одређеног спортског догађаја постојећи објекти могу да се користе и у друге спортске сврхе, али и за културне и забавне манифестације.

Олимпијске игре које су одржане 1992. године у Барселони, имале су огроман утицај на економију Барселоне јер су привукле велике инвестиције у инфраструктурне пројекте који су допринели подизању животног стандарда грађана и направиле град још атрактивнијим за улагања у туризам. У Барселони је после одржавања олимпијаде повећана посећеност у наредним годинама за око 95%. Ово је прави пример како један велики спортски догађај може да промени туристичку перцепцију самог града.

У Пекингу су 2008. године одржане Олимпијске игре које су омогућиле Кини да преко организације олимпијских игара покаже своју економску и политичку моћ у неком другом светлу. Олимпијске игре одржане 2012. године у Лондону донеле су према извештају владине комисије профит од неколико милијарди фунти. Свечано отварање пратило је око милијарду људи.

У новије време дивимо се велелепном комплексу одрађеном за потребе Олимпијских игара 2008. године у Пекингу. Најимпозантнији део тог комплекса свакако је стадион „Птичје гнездо“ швајцарских пројектаната Жака Херцога и Пјера де Меурона (Jacques Herzog & Pierre deMeuron) (сл.15.).

Сл.15. Стадион „Птичје гнездо“

Сл.16. Тајван „Соларни стадион“

Имамо и примере изградње еколошких спортских објеката као што је соларнистадион на Тајвану (сл.16.). Његов капацитет је 55.000 места, а кров прекрива 8844 соларних панела који обезбеђују струје довољно за снабдевање 80% објеката у околини стадиона (Grimmer, Basauri, Beroš, 2009).

Осим за професионални спорт, данас постоји све већа потреба и за објектима рекреативног типа, посебно у пренасељеним високо урбанизованим градовима који ће имати вишенаменску улогу, где ће се људи после напорног радног дана рекреирати и уживати.

Данас је постала пракса и обавеза да изграђени спортски објекти све више имају мултифункционалну улогу, да осим за спортска такмичења служе и за одржавање, културних, едукативних и забавних манифестација.

Спортски објекти мора да се прилагоде насталој ситуацији и промењеним потрошачким навикама. Продавање историје и традиције, креирање зона ужитка, мултиплицирање забаве, повећање комфора и сигурности, брендирање производа и имена неке су од реакција спортских објеката (Biti, 2010).

Тако грађени спортски објекти су финансијски исплативији. Најбољи пример мултифункционалне дворане у свету јењујоршки Медисон Сквер Гарден („Madisson Square Garden“) и лондонска О2 арена, која је и најзаузетија арена на свету током године.

Сл.17.и18. *Madisson Square Garden (Њујорк)*

Могућност одржавања великог броја разноврсних догађаја лежи у флексибилности простора коју архитекта мора предвидети при пројектовању. Може се јасно утврдити да унапред стратешки испланирана изградња и експлоатација спортског комплекса упечатљиве архитектонске вредности може донети велику добробит средини у којој настаје и поправити њен имиџ. Може допунити архитектонску силуету града и постати незаобилазан објекат свим туристичким турама или манифестацијама разне врсте (Брзаковић, 2012).

ЗАКЉУЧАК

Спорт и спортско такмичење одувек су имали посебну улогу у животу људи. Подсредством медија данас њихов утицај континуирано расте, тако да спорт није више само вежбање, забава или разонода, већ све више постаје комерцијални производ. Спортски објектиосим што имају спортско-рекреативну улогу данас представљају врло важне елементе градске архитектуре и пружају и могућност за велику финансијску добит.

Осим промоције коју град доживи захваљујући великим спортским догађајима, након завршетка повећава се интересовање за пословни и конгресни туризам, а томе доприносе велике хале и центри који се граде за потребе одржавања великих спортских догађаја.Развој најшире грађанске свести о важности телесног вежбања кроз цео XX век и почетком XXI века утицао је на развој архитектуре спортских објеката како у Србији, тако и широм света.Спорт је тренутно у Србији највећи туристички потенцијал и туристичка реалност. План је да се мотивише што више људи, да уђу у пројекте и да финансирају изградњу спортске инфраструктуре у Србији.

Данас постоји потребада осим за спортска такмичења спортски објекти служе и за одржавање разних културних, едукативних и забавних манифестација. Уколико имају мултифункционалну улогу финансијски су исплативији. Спортски објекти треба да буду примамљиви за посетиоце, да привлаче својом атрактивношћу, што представља битан туристички фактор. Спортски објекти који су изграђени у последње времеимају велики значај и улогу са културног, друштвеног и социолошког аспекта.

Организовање великих спортских догађаја представља велики изазов за организатора који несме да разочара аудиторијум. Висок ниво организације оствариће велики ефекат на будућност и развој туризма у граду и земљи домаћина.

ЛИТЕРАТУРА

- Bartoluci, M.(2003).*Ekonomika i menedžment sporta*. Zagreb: Informator Zagreb i Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Biti, O. (2010). Sportski objekti kao objekti prijepora: gdje sve i kako trošimo (na) sport. *Studia ethnologica Croatica*, 22(1), 237-253.
- Брзаковић, М. (2012). Студија спортске архитектуре и могућности њене мултифункционалне употребе. Ниш: Грађевинско-архитектонски факултет. Необјављен магистарски рад.
- Fayos-Sola, E. (1998). The impact of mega events, *Annals of Tourism Research*, 25 (1).
- Вујовић, Б. (1974). Споменици културе на тлу Југославије, Београд: НУ „Стари Град“.
- Ђukić-Dojčinović, V.(2005). *Kulturni turizam*, Beograd: KLIIO.
- Jevtić, J. (2013).*Specifični uticaji olimpijskih igara na grad domaćina sa osvrtom na Olimpijske igre u Londonu 2012. godine*. Beograd: Univerzitet Singidunum. Neobjavljen magistarski rad,
- Grimmer, V., Basauri, L. & Beroš, A.D. (2009). „Lepota je napetost između dvije stvari“, *časopis Oris* broj 60, Zagreb.
- Grimmer, B. & Glažar, T. (2013). „Arhitekturu rade ljudi za ljude“, *časopis Oris* broj 79, Zagreb,
- Ilić, S. (1998). „Sportski objekti i tereni“. Beograd: Kultura.
- Ilić, S. (1994). *Istorija fizičke kulture – novi vek i savremeno doba*, Beograd: Fakultet fizičke kulture Univerziteta u Beogradu,
- Mitrović, M. (1984). „Fiskulturni objekti“, Beograd: Građevinska knjiga
- Weed, M. (2008). *Olimpik turizam*, First Edition, Elsevier Ltd, London
- Путник, В.(2012). *Соколски домови и стадиони у Београду*, Наслеђе pp. 69-73. УДК 725.835(497.11) ; 725.826(497.11)

Станковић, Ј. (2012). Културни туризам Србије. Ниш: Природно-математички факултет, Необјављен мастер рад.

Šuvaković, М. (2012). Istorija umetnosti u Srbiji XX,II tom, Beograd: Orion Art.

www.thegarden.com 29.09.2016.

www.istorijskirazvojsportskihobjekata.com 23.12.2016.

www.gradsubotica.co.rs/poslednje-gnjezdo-sokola 29.12.2016.

www.unesco.org, 26.01.2017

www.beogradskonaslede.rs, 01.01.2017

www.sport.novosti.rs, 27.01.2017;

www.kultura.gov.rs

<http://www.turizamzavasinaz.com/magazin/zanimljivosti/otkriven-podzemni-stadion-u-centru-rima/> 06.02.2017

THE ROLE OF THE SPORTS FACILITIES IN THE DEVELOPMENT OF THE ARCHITECTURE OF A CITY

Abstract: *In ancient Greece, physical education had a very important role - the competitions were very popular among the people, so they became an integral part of all the festivals. Even in that period, special attention was paid to the architectural aspects of the space and the possibilities that good and thoughtful architectural designs can bring to the facility and activity on the whole. In feudalism, after the collapse of ancient civilizations, physical exercise lost its spiritual dimension and was only used as military preparation. With the revival of the Olympic Games in 1896, there was a need for the construction of sports facilities in order to create better conditions for the competitors and achieve better results. Since that period, in the world, and later in Serbia as well, building sport facilities with amazing architectural solutions has started, and over time, they have moved the boundaries of architecture and engineering. Sports facilities that have been built recently have great importance and role from the cultural, social and sociological aspects and contribute to a large urban development of cities. Expanding accommodation capacities after holding sports competitions increases interest and provides opportunities for cities to be organizers of large, not only sports, but also cultural and business events. Sports facilities have contributed to the further development of not only physical culture, but also architecture. The culture of the host country is best represented through the opening ceremony of a sports event. This is an ideal opportunity to show the national culture to the world, as well as the hospitality and friendship of the people of the country hosting the event. Bearing this in mind, we can rightly say that sports facilities are an important part of the cultural heritage of a nation.*

Key words: *physical education, sports event, sports facilities, the architecture of a city.*